

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škoflje 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

Pázite na orgle!

Kadar kmetu zbolí živinče, takoj teče k živinozdravniku iskat pomoči; kadar mu pa zbolí kdo domačih, mora biti pevarnost že precejšna, da pokliče zdravnika. Ako pri poljskem orodji ni kaj v redu, ako se mu je polomil voz, poišče si veščaka, da mu popravi škodo in da delo ne zaostane. Največemu umotvoru pa, ki ga ima srenja, t. j. orglam godi se slično kakor zgoraj navedenemu bolniku domače družine. Čestokrat čakajo in čakajo toliko časa, da mu ni več pomagati in gredó morda narprej k mazaču ozir. vaškemu mizarju in nazadnje še le smé zdravnik ozir. orglarski mojster svojo umetelnost poskusiti. — žal, da mnogokrat zaman.

Pečajmo se toraj tu nekoliko s pokvarjenimi orglami. Dolžnost je, da dotični gospodje, župnik, orglavec in ključarji skrbé, da izurjen orglar take orgle dobro pregleda in je temeljito popravi, naj tudi morda nekateri ugovarjajo, češ, „so že še dobre“. Po načelu: „Odpri ali oči ali mošnjo“ našli se bodo vedno previdni ljudje, kateri bodo pritrjevali zahtevanju, da se orgle popravijo in tako večja škoda odvrne. Ne bojte se izdati nekoliko goldinarjev in nikar ne dajajte dela neveščim mojstrom-skaza; sicer vas stvar pozneje še več stane.

Poleg tega pa je tudi dolžnost vsakterega orglavca, po vsi svoji moči gledati na to, da izročene mu orgle obvaruje vsake škode. Kako? O tem bi rad nekoliko spregovoril. Bistvena njegova naloga, kot orglavca, je: v okom priti vsaki preteči škodi. Nahajajo pa se sovražniki, katere more vedno zasledovati: solnčni žarki, prah, ulaga, prepíh. — Neposrednja solnčna svítloba je orglam jako škodljiva; les se razpoka in kovinski deli se raztezajo. Torej je neobhodnje potrebno, da se okna, skozi katera solnce orgle obseva, z zagrinjali pokrijejo. Prah se vseda v najtanjše špranje piščalk in ga mehovi v notranje orgel dovajajo, kar provzroča razne nedostatke n. pr. da piščali umolknejo.

Kadar cerkev pometajo, ukaži, da jo dobro poškropé; pevališče ali kor pa daj le z mokrimi cunjami zdrgniti, toda cunje ne smejo toliko namočene biti, da bi voda od njih tekla, ker bi to preveč ulage povzročilo. Kadar se

prah s cerkvenih sten ometa in ga je morda veliko, tedaj igray med tem delom večkrat s polnimi orglami, da odženeš prah in se ne vleže v piščali in mehaniko.

Prepilih provzročca v orglah razna toplinska stanja; treba ga torej za-
brantiti s tem, da se ne odpirajo križem okna in vrata; vsaj ona okna naj
bodo zaprta, katera so morda blizo orgel, i. dr. — Veliko sitnosti delajo
ulažne cerkvene stene; vedno z vodo napojeni zrak v takih cerkvah je vzrok,
da se les napne, železni in drugi kovinski deli v orglah zarjavé, da se s
prahom spoji v močno lepljivo tvarino, ovirajočo točno igranje. Proti temu
krutemu sovražniku se pač ne dá veliko storiti, ker ni mogoče vzroka —
t. j. vlažnih sten — odstraniti. Pri suhem, jasnem vremenu zračni pridno
vso cerkev. Stene v bližini orgel daj z deskami obiti ali pa s cementom
ometati; to utegne vsaj nekoliko pomagati.

Začasne napake, katere se pokažejo vsled spremenjave vremena, naj zna
orglavec sam odstraniti. Saj tudi ni mogoče orglarja vedno zraven sebe imeti.
Po naravnem zakonu, „da toplota telesa razteza, mraz pa krči“, treba več-
krat abstrakte poleti krajšati, po zimi pa podaljšati. V prvem slučaju leže
tipke tako nizko, da, ako je pritisneš, se zaklopnice ne odpró popolnem ter
so glasovi nečisti. Imenovana potreba nastane v drugem slučaju, kadar tipke
tako visoko stojé, da se dotikajo zgorej predložene deščice. Ako so orgle z
zrakom napolnjene, sliši se tedaj večkrat neko šumenje in cvilenje. Vzrok je
ta, da se zaklopnice ne morejo popolnem zapreti, ker so se abstrakte skrčile
in jim predložena deščica brani še več odjenjati. Pri abstraktah so spredaj
v manualu, kakor v predalu — proti igralniku — vrtežne matice narejene,
katere omogočijo, da se abstrakte podaljšajo ali skrajšajo in tako navedeni
nedostatki odpravijo.

Da se pa zaklopnica ne zapira in tako kak ton nepotrebno glasi, je
morda tudi kaj drugega krivo; lahko se prigodi, da se prevod od tipke do
zaklopnice kje tré ali pritiska. Preglej torej ves prevod in ako ničesar ne
najdeš, je mogoče, da je krivec kako peščeno zrnce na zaklopnici; odpri
torej sapnico in potegni z gosjim peresom čez zaklopnico.

Ako se posamezne piščali ne oglašajo, očisti lahko labije prahu z
gosjim peresom; morda napako odpraviš. Zgodí se pa tudi, da tuja telesa,
n. pr. žuželke od zgoraj dol od piščali padejo in jim glas vzamejo. Snemi
tedaj piščal, zlasti kovinsko prav varno in skusi, da odpraviš stvar s tem,
da piščal obrneš, rahlo potreseš ali va-njo pihaš.

Vsak orglavec pa naj bi tudi znal in hotel posamezne piščali in cele
spremene uglašati. Krite piščali se lahko razglasijo s tem, da se zamašek
navzdol splazi, in tako postane glas višji. Potezaj torej zamašek počasi
kvišku, da pride ton do prave višočine. Odprtih piščali ne bodeš veliko uglašal.
Ako je ton previsok, položi vrh piščali deščico, tako, da bode tretjino od-
prtine ali še več pokrivala — seveda, kakor treba. Vsled tega postane ton
nekoliko nižji.

Velikokrat pa se ton sam sčisti z vremenom. Ako je ton prenizek, tedaj
bodeš pri piščalih-ustnjačah malo opravil; prirezovati je, ti ne morem sve-
tovati, marveč prepusti to delo strokovnjaku orglarju.

Vsak orglavec pa mora umeti, piščali-jezičnice (trompete, pozavne) ubirati; kajti one se spreminjajo vsled vremena in toplote tako rade, da bi je prav za prav morali vselej ubrati, preden se rabijo, torej vsaj pred vsakim praznikom. (Tu memogredé opomnim, da ne gre jezičnice rabiti vsak dan, ali navadne nedelje, ampak v posebno slovesnih slučajih.) Po leti se glasovi znižajo, po zimi povekšajo. Piščali té vrste pa se ubirajo s tem, da udariš na ubiralno krevljico ali kvišku ali navzdol. Ako jo kvišku potisneš, postane glas nižji; ako navzdol, postane glas višji. tako, da je treba večidel po leti navzdol tolči, po zimi pa kvišku. Toda tolči navpično in previdno, da s pre mnogimi udarci ne omajaš krevljice, katera bi potem ne držala zadosti trdno.

Ubiraj pa primerjaje, in sicer tako, da se bode soglasil spremen, ki prevlada s svojim močnim glasom in se gledé visočine malo spreminja: t. j. *principal 8'*. Pri nizkih tonih ušesom lahko pomagaš še z oktavo *4'*. Narprej uberi trompeto *8'* v manualu, potem kak jezični spremen v stranskem manualu, ako se ondi nahaja. Pedalno trompeto skleni po kopoli z že ubrano trompeto v manualu in po tej jo ubiraj. Čveteronog jezični spremen v pedalu pa se ubira v zvezi s prejšnjimi; konečno pozavna *16'* z vsemi jezičnimi spremeni skup. Pozavna *16'* se v spodnji oktavi ne razglasi z lahka. Piščali jezičnice ubiraj po tej vrsti, v kateri stojé, torej *C-*, potem *Cis* sapnico; s tem preperečiš nepotrebno in škodljivo semtertje tekanje po orgelski omari. — Zgodi se večkrat, da se jezičnice ne oglašajo; torej poglej, če ni morda jeziček zaprašen ali zvočnik vrh piščali zamašen. Če je: obriši in osnaži; in ako bi piščal še potem ne dala glasu, ne trati se dalje, marveč prepusti stvar strokovnjaku. Vsled ulage so jezički tudi često z zelenico prevlečeni, kar škoduje jezičku in se vé da — glasu. Kovinaste piščali-naj snaži take in enake ulegline, n. pr. zelenice, okisa ali rje — edini orglar strokovnjak.

Zadosti to. Ni sicer veliko; pa, ako se merodajne osebe, zlasti orglavec, čigar skrbi so orgle v prvi vrsti izročene, po tem kratkem navodu ravnavo, svesti smo si, da bodo marsikatero škodo zabranili, ki mnogo novcev stane in se večkrat tudi ne da popraviti.

O gojenju gregorijanskega koral.

(Konec.)

Ker je pa koral, kakor smo videli, najboljša liturgična glasba, tedaj je tudi vseh pri petju sodelujočih oseb brezdvobno sveta dolžnost, skrbeti za kolikor le mogoče dostojno, umeteljno-lepo in zlasti pobožno izvajanje koralnega petja. Vprašam pa: Se-li mari ondi, kjer se res korál, znabiti celo veliko koralna poje, ne greši v tem smislu? Žalibože, da smem in moram reči: Res, na mnogih krajih manjka še jako veliko do pobožnega, umetniškega ali celo le do dostojnega izvajanja prekrasnih koralnih pesem. Kolikor sem jaz opazoval, izvirajo ti nedostatki, ki se ne dajo zanikati, iz dveh studencev: ali znajo pevci koralne pesmi „predobro“, ali jih pa ne znajo zadosti dobro. Če so namreč pevci kako koralno pesem že prav velikokrat peli, je nevarnost velika, da tako pesem s časom brez vse misli in duha le „krokajo“. S tem nikakor nočem trditi, da je ta nedostatek

neizogibna posledica češčega ponavljanja takih pesem: to nikakor ni res. Ako pevovodja pazljivo nad izvajanjem čuje, bode nasprotno s časom petje bolj olikano, ritmično živahnejše, s kratka: popolnejše. A res je tudi, da mora dirigent jako dobro paziti. Imel sem že priliko, oboje opazovati. Emavski benediktinci pojó vsaki dan slovesno mašo; da se tu „*ordinarium missae*“ ponavlja, razume se samo ob sebi. In vendar: kako lepo, kako dovršeno se glasi *Kyrie*, *Credo* i. dr., kar so pevci že stokrat peli. To vé le tisti, kdor je slišal. Nekje drugod, kjer se tudi dan za dnevom konventualna maša koralno poje, sem tudi imel priliko jo večkrat slišati; pevci jo gotovo iz glave znajo. A tú je bil koral brezdušno, mehanično kvakanje krasnih melodij.

Vi pevovodje, ali kateri koli imate čuvati nad svetim petjem, skrbite vendar, da se ta „šušmarija“ ne bode nahajala pri vaših podložnih ali celo pri vas samih! *Sancta sancte tractetis!* Enega nedostatka ne morem prezreti, kateri ta obžalovanja vredni mehanizem sicer nekako pojasnuje, pa ga vendar ne more izgovarjati ali opravičevati: to namreč, da se tú pa tam preveč velikih maš, zlasti črnih poje. Ako „zbor“ zastopa edini mož, kateri je orglavec in pevec in morda še cerkovnik — tedaj je to preveč; in ako takemu možu na zadnje vse veselje do koralnega petja zgine, res ni čuda. Saj je morda komaj toliko marljiv, da pripravi dotične pesmi; toraj bode tudi vesel, da je le „delo“ končano in meril bode le na to, da se kolikor mogoče hitro in brez truda dovrši. Kjer se tedaj tak nedostatek nahaja, ondi treba gledati, da se odpravi. Pa kako? Kar splošno se ne da odgovoriti, ker so razmere po posameznih krajih često različne. Samo to bi rad tú navedel: Naj bi pela koral tudi šolska mladina, če tudi ne spremenljivih spevov, pa vsaj *Ordinarium Missae*. Velikokrat gré le za *Requiem*, in tega se morajo šolarji v vsaki, celo v najmanjši župniji naučiti in peti, vsaj *introitus*, *kyrie*, *sanctus*, *benedictus*, *agnus Dei* in *communio*. *Graduale* se lahko recituje; *sekvencije Dies irae* lahko tudi nekatere kitice otroci vzajemno pojo z orglavcem, kateremu bi se tako stvar bistveno zljajšala. In tako otroško petje je tudi lepo. Nikdar ne bodem pozabil *Requiem*-a, ki sem ga čul v Bruneck-u na Tirolskem; peli so ga otroci.

Razume se samo ob sebi, da treba pesmi z otroci skrbno poučevati ter jim tekste razlagati; pa prav tu ni nobene težave. Enako bi mogli otroci tudi pri slovesni maši ob nedeljah in praznikih sodelovati; tudi to sem že več kot enkrat slišal in zagotavljam, da je tako petje iz nedolžnih čistih grl učinilo name prelep, dá neizbrisljiv vtis.

Morda porečeš, da je to pretežavno. Res da stane nekoliko truda; pa brez truda se sploh nič ne opravi. Da je pa mogoče tudi v malih občinah, priča skušnja neovrgljivo. Treba pa, da tú vzajemno in skupno delajo duhovnik, učitelj ali orglavec oziroma pevovodja. Kjer je takó ter se vsak po svoji moči trudi, „ondi se čuje tudi dober glas“. Kdor ne verjame naj poskusi, naj poskusi resno, in presenečen bode, kako lahko da se je stvar zvršila,

Drugi vir, iz katerega pomanjkljivosti pri predavanji koralnega petja prihajajo, je ta, da pevci pesmi, ki se imajo prepevati, zadosti dobro ne

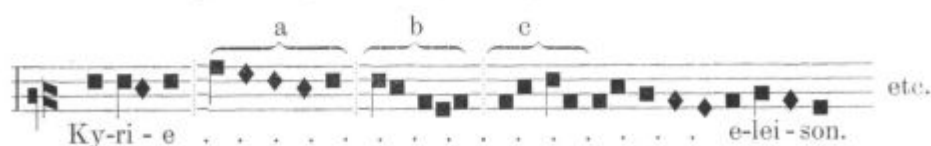
„znajo“. Kdo izmed čč. bralcev še ni imel prilike slišati koralnega petja, katero utegne kamen omečiti in človeka ob pamet pripraviti? Odkod to? Pevec ali pevci ne znajo teksta, ne melodije; v tekstu nahajajo se najstrašnejše spake, slabo zgovarjanje, napačno naglašenje itd., pri melodiji vsak trenutek nepravilnosti; poleg tudi orglavec ni kos svoji nalogi in tako se porodi neka stvar, katera je koralu, najkrasnejšemu liturgičnemu petju, toliko podobna, kakor mušica slonu. Odkod tedaj tako spakadranje koralu? Odtod ker manjka vaj v koralnem petji. Pač smemo trditi, da je koral v primeri z umetnim, polifoničnim petjem priprost in lahek; toda, ako kdo meni, da se more kak koralni spev brez poskušnje vsaj precej dobro peti, — moti se popolnem. Gospod, kateri že lepo vrsto let koral poje in v njem poučuje, mi je zatrdil, da bi se ne drznil sam kaj peti ali da bi njegov zbor kaj pel (sevéda koral), česar bi prej ne pregledal oziroma prepel. Vzemimo n. pr. kak Introitus, ki se med letom le enkrat poje; treba ga dobro, prav dobro poskusiti, ako nočemo biti v vednem strahu, da se bode zbor zdaj pa zdaj „prekucnil“. In ako se kak koralni spev na tak način, t. j. brez pripravljanja predava, tedaj ne moremo nikomur, ne pevcem niti poslušalcem zameriti, če se jim le-ta koral grd dozdeva. Pri večglasnih pesmih bi takega petja „na prvi pogled“ ne poslušali; zakaj bi ga torej smeli pri koralu? To je nespodobno za sveto daritev, nevredno svetega petja. Zato je naša dolžnost, da, stroga dolžnost, da se vadimo, da se vsega vadimo, kar se ima peti od najtežjega graduala doli do najmanjšega responzorija; niti „amen-a“ ne izvzamem, ki se na enem tonu poje. Zvršujmo vedno z ljubeznijo in navdušenjem to svojo nalogo: plačal bode Bog!

Svit in senca.

„Grisaille“ slôve slika sive barve na sivem dnú — obris z barvami, ki ne ustreza jasnemu pojmovanju niti ne odgovarja resnici. Nejasno in zmedeno vidimo po noči, kedar nam nedostaje prve zahteve optične: kedar stvari, obdajajoče nas, niso dovolj osvitljene. Čem jasnejše sije solnce, tem temnejši in globočji so sence, katere delajo nad zemljo moleče stvari; ločijo se natančno nižina in dolina, strme pečine in prepadi ob njih. Ta primer pride mi vselej na misel, kedar motrim razmere na glasbenem polji Dunajskem. Veliko mesto, mnogo ljudi, — in to zmožnih med njimi — veliko priprav in sredstev — a navzlic vsemu temu malo razuma, malo veselja do prave umetnosti a najmanj uspeha.

En sam pogled na letošnjo sezóno! Cerkev, opera in koncertne dvorane! Človeka obhaja zóna, če premisli, da mu žuga neozdravljiva bolezen vsled prenapitanja z ambrozijo in nektarjem — če bi se ne varoval sam te usiljevane mu nezmernosti: povsodi čuješ isto mér in isto zmes. V cerkvi necerkveno in smelo-prešerna glasba, v operi koral in svete melodije, v koncertni dvorani zraven smešnic Palestrinine skladbe, z eno besedo narobe svet, brezokusnost, fin de siècle! Brezmiselnost dunajska ni postala boljša; čem necerkvenejši je skladatelj, tem rajši ga čujejo v cerkvi; čem cerkvenejše so melodije v operi, tem pozornejše jih poslušajo, tem burnejše odobravanje.

V cerkvi čuješ stare poskočnice: Mozart, Haydn, Schubert, Beethoven — po glasbeni vrednosti svojih neliturgičnih skladb prvi — Diabelli, Drolisch, Führer, Schöpf, Eybler, Seyfried, Woržisek, Aumann, Gaensbacher, Hummel, Krottendorfer, Horak, Gassmann, Lickl, Lindpaintner, Neukomm, Preindl, Schiedermayer, Sounleithner, Spohr, Weigl, Wanhal, Zangl, Zumsteg in Zopf (omen!) so imena, koje moreš vsako soboto po oznanilih dunajskih listov čitati. Ta imena govore glasnejše nego vsi komentari in dolgobesedna poročila. Da ni človek tako trdno prepričan o svojem pravu, da ga ne podpirajo liturgični ukazi in zgodovina, in da ne nasprotuje glasno okus, skoraj bi se dal zavesti, češ, mora pa že tako biti, drugo je prenapeto. — A če se človek sam vpraša, kam pa gremo? kaj pa hočemo? zakaj obsojamo cecilijanci to glasbo? tedaj se mu nasproti postavi stroga alternativa „dokaži sam sebi, da imaš prav, ali pusti prazno sanjarenje“. Da, kaj hočemo cecilijanci in zakaj obsojamo to glasbo? O tem pisalo se je uže toliko, da mi preseda, prežvekati razsekano snov; zato opuščam marno delo — a nekaj, — zdi se mi jedro té meri bi rad naglasil in izluščil je iz mnogostrokih povejev. Sicer nisem prvi, si to naglašam, — a kolikor jaz vem, ni še nobeden jedro razločka med starejšo cerkveno glasbo in med moderno samo ob sebi podal. Mi zahtevamo prave, obče cerkvene glasbe, vesoljne, kot so njene molitve, objektivne in nesentimentalne, kot so njeni himni. Jedro vsemu razločku je: objektivnost starih in subjektivnost novih. Ni res, da stari niso imeli melodij; mi jih le ne znamo slišati; kdor mi pride s tem ugovorom, pokažem mu stare antifone, invitatorje, („Christus natus est“) prefacijo (in krasni „Exultet“) in rezponzorije — in če je le malo glasbeno naobražen, ukloniti se mora in pripoznati, da tako ne čutimo več in ne znamo izražati svojih misli. — Naši skladatelji skladajo za svoje obližje in za svojo — bodimo odkritosrčni — klico; glasbene misli njihove razumejo samo oni, kojim na čast so se porodile; katoliška glasba pa mora biti občna, vsakemu enako dostopna in vzvišena; le tedaj spolnuje svoj smoter. Se vé, da tudi stare melodije z vso svojo krasno objektivnostjo in objektivno krasoto niso pale z neba; tudi te izumili so posamniki — a vendar niso subjektivne; ti posamniki znali so se omejiti in niso teh prostovoljno postavljenih si mej nikedar prekoračili. Vzemimo izgled. Vsakemu glasbeniku pečajočemu se s koralom, znana je nastopna melodija (tu jo navajam po Solesmeski izdaji, ki mi je ravno pri roki:)

Temu nasproti postavimo Mozartov „Kyrie“, koji ima — sevéda posneto — isto, le malo omehčano misel in — preustrojeno:

Prašajmo, kaj je melodija v koralu? Vse. Kaj je posnetek pri Mozartu? Lepa — a sicer prazna fraza. Kje je razložek? Pri koralu je glasba sredstvo do smotra: besede naj so molitev, in to molitev čutno in jasno izražati ter jej utisniti veličasten značaj, je naloga glasbe. Pri Mozartu pa glasba v liturgičnem smislu nima smotra; ona je sama sebi prvi in najvišji smoter; glasi naj se — in to je vse. Res je, da ima glasba tudi ta namen — a to je le pri godalih, pri instrumentalni glasbi; kedar je glasba oslonjena na besedo, mora se prilegati svoji podlagi kot ornament v obrazujoči umetnosti. In če je beseda molitev, ostati mora molitev, ne pa zvodeni v prazno javkanje. Tu je tista grajana subjektivnost, katera umori in uniči bistvo iz kojega se je razvila glasba, in se šopiri sama. Ta napaka ni Mozartovo svojstvo; Bach prekoračil je meje: njemu bil je človeški glas v eni vrsti s piščalkami njegovih orgel; Mozart zamenjaval ga je s strunami godal — oboje torej zopernaravno početje. — A ne samo na cerkvenem polji tudi v operi čutijo to napako nadarjenega Solnograjca. Ni dolgo temu, kar se je pel v Wagnerjevem društvu kvintet iz opere „Cosè fan tutte;“ ne le meni, tudi drugim prisotnim pripetilo se je, da smo se morali smejati čudnemu izrazu — ali bolje brezizraznosti nekaterih mest. Zaman je zaščitanje in zagovarjanje stare, poskočnične šole; stvar sama zahteva preustrojbo.

In zoper to preustrojbo boré se na Dunaji še vedno, in tudi ni upati, da bi bilo kmalu konec te brezsmiselnosti. Ogenj, kojega je zanel ranjki Böhlm, sicer gori, greje in ne pojemlje; voda začenja tudi vreti — od spodaj navzgor. V župnijski cerkvi „am Hof“ dobil je Böhlm naslednika, nadaljujočega njegovo delo v njegovem duhu v osebi brata svojega, prof. Julija Böhlm - a. Ta mož je ob jednom v katoliški učiteljski pripravnici učitelj petja; v zavodu pojo gojenci vsako nedeljo koralno mašo po liturgičnih ukazih; da celo tako daleč se je „spozabil“, da je v župnijski cerkvi pri veliki maši dal peti koralno mašo po liturgičnih ukazih. — V Böhlmovem duhu goji se cerkvena glasba tudi pri sv. Elizabeti v IV. okraji, kjer vodi petje Böhlmov učenec, g. Rouland. Tudi v votivni cerkvi ustanovilo se je posebno društvo s svojo šolo (odcepilo se je od ambrozijevega društva — torej tudi Böhlmova šola), koje goji cerkveno petje dobre meri. Svečnični dan peli so v pomnoženem zboru Palestrinino „Missa papae Marcelli“. Uže to samó ob sebi je junaški čin; a priznavati moramo, da se ta maša na Dunaji ni še tako dobro pela, kot pod taktirko Kretschmannovo. Dosegel je namreč veliko prednost, da je naučil svoje pevce pojmiti polifonijo in samostalno kretanje glasov. A brez nedostatkov tudi tu še ni šlo: tenor je samostalnost preveč naglašal na onih mestih, kjer bi bil moral skromnejši biti; na mestih pa in pri posamnih glasovih bil je preskromen, kjer bi se bilo moralo bolje slišati; prevodni ton pred sklepnimi akordi je skorej zamolčaval, in s tem je bila vsa skladba bolj razsekana, kot bi bilo treba. Vendar so to le mali (čujte!) nedostatki, ali se uprav izgubé, če primerjamo petje v dvorni kapeli s zborom votivne cerkve. Zbor ta je majhen, in pri tej priložnosti je bil pomnožen s pevci, ki niso vežbani v polifonnem petji; kako težko da je uravnati dva zbora različnih meri, to vé vsak pevovodja.

In kjer ni denarja, tam se tudi ne trudijo niti umetniki niti taki, ki si domišljujejo da so; in votivna cerkev nima denarja za to.

Popolnoma drugače je pa to v dvorni kapeli. Prvi pevski zbor na Avstrijskem in to dobro plačan zbor. Kaj bi se lahko storilo za ne ravno malo vsoto 70.000—80.000 (reci sedemdeset do osemdeset tisoč) goldinarjev letne mezde! In kaj se res stori? Nič. Vodja zboru in peveci smatrajo to le kot sinekuro. O okusu ni mi govoriti. Značilno je, da najvišji dvorni urad sam o stvari nič ne razume, za to pa toliko več govori in zapoveduje. — Ko je kapelnik dvorne opere, znani Hans Richter prevzel po smrti Hellmesbergerjevi vodstvo cerkvenega petja, obračalo se je razumništvo na glasbenem polju na-nj: „oculi omnium in te sperant“. A tega zaupanja Richter ne zasluži, kar se tiče cerkvenega petja. Kdor ga vidi o operi, spozna takoj, da je za-njo izredno dober vodja; a cerkev ni opera, in Palestrina ni Wagner; iz Palestrininih skladb ni mogoče ustvariti opere, in ne narobe. Richter je Wagnerijanec; da bi si bil vsaj besede svojega mojstra in učitelja zapomnil! „Von dem Aufkommen der Oper in Italien datirt zugleich der Verfall der italienischen Musik; eine Behauptung, die Demjenigen einleuchten wird, der sich einen vollen Begriff von der Erhabenheit, dem Reichtume und der unaussprechlich ausdrucksvollen Tiefe der italienischen Kirchenmusik der früheren Jahrhunderte verschafft hat, und z. B. nach einer Anhörung des „Stabat mater“ von Palestrina unmöglich die Meinung aufrecht erhalten können wird, dass die italienische Oper eine legitime Tochter dieser wundervollen Mutter sei“ pravi Wagner v svojih spisih, česar pa Richter ne vé, ali pa noče vedeti. Po tem, kar smo čuli letos pod njegovo taktirko, moramo soditi navzlic vsemu brezumnemu hvalisanju velikih in malih škorcev in papig Dunajskih, da Richter **niti ne pojmi** starejše polifonne glasbe. Uže predniku njegovemu morali smo očitati, da vodi to petje kot homofonne skladbe; Richter vidi povsodi samo orkester. O samostojnem kretanju glasov sevé da ni govoriti; a to gre še dalje. En glas poje n. pr. *ff*, drug glas ustavi *pp*, ko je prvi recimo šele polovico besede izpel; takoj zmakne ta sekundarnemu in navadno popolnoma neopravičenemu *pp* na ljubo iz največje sile v najmirnejši *pp*! N. pr. tako:

The musical score consists of four staves. The first staff is the vocal line with lyrics: "Al - ma . . . Redemptoris ma - - - - - ter Red. etc." Dynamic markings include *p*, *mf*, *pp*, and *mf*. The second staff has lyrics: "Al - - - ma . . . Redem-" with dynamic markings *mf-pp* and *mf*. The third staff has lyrics: "Al - - ma Re - dem - pto - ris Ma-" with dynamic markings *p*, *pp*, *pp*, and *mf*. The fourth staff is a bass line with no lyrics.

Te skladbe nisem čul v dvorni kapeli; predavali bi jo tako nekako, in še bolj nerodno, kot smo opravičenci soditi po vsej analogiji. — Res se lahko vpraša, kaj je bolje, da se pojo divne skladbe tako spakadrano, ali da se sploh ne pojo? Dokler namreč ne poseže v gnjezdo teh zopernaravnih razvad in tega gospodarstva popolnoma nezmožnih pridvornikov krepka in vešča roka, dokler ne bode konec tega gospodarstva — Dunajčan bi rekel „Hofschranzenwirtschaft“, dokler bodo nevešči pisaci narekovali kaj, kedaj in kje naj se poje, dokler bode stal Richter brezbrizen na čelu tej pevski zadrugi, ki izjavlja: „Ein Heuchler derjenige, der da sagt, die Musik Palestrina's ist schön“ tako dolgo ni zdravila temu naporu zoper umetnost po ljudeh, ki so plačani a ne poklicani gojiti bisere umetnije in izdelke orjaških duhov. — A ni še konca propadanju. Hellmesberger je vsaj liturgično stran neoskodovano varoval s tem, da je vsaj o postu same vokalne skladbe peti dal. Richter tudi tega ne razume, zadnjič peli so Preyerjevo vokalno mašo — a vseskozi s spremljevanjem orgel — drugače bi bili glasoviti dvorni pevci popolnoma prekucnili! Da gradualni in ofertoriji navadno nikdar ne ustrezajo cerkvenim zahtevam po praznikih, ume se lahko samo po sebi. In vse to godi se na Dunaji, na muzikalnem Dunaji, v središči razumništva! — Pogledjmo še drugani.

V operi smo. Meyerbeerjeva trivialna in s frivolnostjo začinjena opera „Robert der Teufel“ se poje. Izmed občinstva se nekateri smeje, drugi se jezé, še ini se dolgočasijo, kar je moč. A ko pride zadnji čin in v njem psihologično dobro narisan prizor pred cerkvijo, ko se zasliši cerkvena pesem in ko se oglasijo orgle — je vse kot očarano; vse je — ne navidezno, temveč zares — pazno; niti navadnega ukora „pst“ ne čuješ; to povedó opravičenci šele **po** prizoru. — V najnovejši operi „Mirjam“ ni občinstvo pri nobenem prizoru pazno z večjo pieteto kot v prvem činu pri procesiji in pri pobožnem — in mimogredé rečeno izredno cerkvenem — himnu, kraljici nebeški. Niti Meyerbeer, niti Heuberger, niti Mascagni, kojega „intermezzo“ v operi „Cavalleria rusticana“ se isto tako verno posluša, in to ne brez uzroka — ne slovejo kot cerkveni skladatelji; in ko bi bili in bi skladali za cerkev, uverjen sem, da bi glasba bila operi primernejša, nego cerkvi. Od kod tod? Prenasičeni smo, a ne toliko mi, temveč posebno skladatelji. Lisztova „Elizabeta“ je celó v dunajski operi privlačna sila, dasi vsa skladba sloni ob kratki intonaciji koralnega „Magnificat“. Kot nikjer, kaže se protislovje in brezrazumnost tukaj; da bi čuli Dunajčanje krasni „Magnificat“ v zvezi z istotako krasnim in pomenljivim liturgičnim činom incenzacije, rekli bi, da je dolgočasno; a ker je čujejo v operi, je lepo, krasno in prikupljivo! — A opera samo je — seveda popolnoma nedolžna o tem uspehu cerkvenega duha; ko bi mogla, ugonobila bi ga. Svoje dni odpuščen bil je prvi tenorist zato, ker je pel „ergo oremus“ kot je skladatelj zapisal, in ne brezumni „ergo bibamus“ zahtevan od tedajnega dvornega nadzorstva. (Oberhofmeisteramt). To govori dovolj jasno.

A precej zdravega duha veje najnovejši čas v koncertni dvorani. Letos čuli smo krasni Händel-nov umotvor „Messias“ pod vodstvom Gerickejevim. Smelo bi rekli, da je bila produkcija dovršena, da so bili solisti boljši. Zbori

pa in njegova tehnika, kot iz kamna izklesane fuge in vendar brez težave umevne, napravile so velikanski učinek na ne preobilno občinstvo. „Akademično pevsko društvo“ prirejuje po več koncertov, a v vsakem je nekaj starejših skladateljev zastopanih. Isto tako pevska akademija („Singakademie“) goji strogi slog, in temu društvu pristopa tudi „Wagnerjevo društvo“. Sreča je nanesla, da je prevzel vodstvo zbora duhovit glasbenik — dasi malo poznan — prof. Josip Schalk. V vsakem koncertu prijavi po več točk, osobito v Palestrininem slogu. Ta društva so jutranja zarja vselijajočega solnca boljše meri; pač posredujejo med starimi duhovi-orjaki in med modernim občinstvom z dobrim okusom le vsako v svojem, če tudi malem, a izbornem krogu. Osobito poudarjam to o Wagnerjevem društvu. Dasi z izključnim imenom ni nikakor izključno: Italijan, Nemeč, Francoz, Slovan, Anglež — to mu je eno; da je le umotvor pripoznanja vreden. Pri zadnjem „internem večeru“ ko imajo samo društveniki in v omejenem številu gostje pristop, ki se pa posebej povabijo, pelo je društvo v malej koncertni dvorani Dunajskega konservatorija med drugimi skladbami tudi „Stabat mater“ od Palestrine. Kot že večkrat, pokazal je Schalk, da je kos interpretaciji starih umotvorov. Vsak glas opominjal te je: to mora in ne more in ne sme drugače biti; posamezni oddelki imeli so res značilne glasove ki se ne dajo popisati: „Cuius animam gementem“ šlo je do srca; „Quis est homo“ pretresalo nam je duše in žugajoče je donelo po dvorani; „Pro peccatis suae gentis“. Pobožno in presunljivo „Eia mater, fons amoris“ in posebno sklep „Quando corpus morietur“ tolmačil nam je Schalk tako zmerno in duhovito, da se mi je zdel višje bitje. Še mi je na spominu Dvořak-ova skladba iste vsebine, katero sem čul pod njegovim lastnim vodstvom v Pragi: a hrup zadnje strofe mi ni niti tedaj ugajal, še manje pa danes. To je ponižna prošnja za nezasluzeno blažestvo, katero govorimo v svesti svojih krivd; in Schalk ima prav, da dá predavati to strofo v počasnejšem tempo in piano. -

To so svitli žarki v grozni kolobociji in zamotanosti pojmov in v tej dobi brezmiselnosti; tem črneje pa so potem tudi sence. Tudi z manjšimi sredstvi da se kaj opraviti; Schalk vodi zbor Wagnerjevega društva skorej brezplačno, a mož ima častočutje v prsih; rad žrtvuje čas in trud, rad vadi in vodi skušnje, da le doseže kaj na umetniškem polji. Čast mu! Zato své tudi nadkrijuje — dasi brez reklame — petje pod vodstvom Richterjevim v dvorni kapeli; če uže taki zbori umetniški več premorejo, kot je zbor pri votivni cerkvi, kateremu se je boriti s celo vrsto nedostatkov, potem mi bode vsakdo verjel, da se prvi glasbeni zavod v Avstriji pogreza; a če bo to šlo tako dalje, bomo doživeli v kratkem času navzlic vsem tisočem dvornega budgeta brezpomenljivost njegovo. -

A sedaj pa praktično vprašanje. Kaj koristi li to „Cerkvenemu Glasbeniku“ ozirno njegovim čitateljem? Kar sem pisal, pisal sem iz razlogov — in kot jaz menim, iz dobrih razlogov. Nam Slovencem navadno nedostaje obzorja, in s tem damo se le prevečkrat ugnati v kozji rog. Mi ne moremo smelo ugovarjati, če nam kdo hvalisa razmere na glasbeno-umetniškem polji Dunajskem — in do teh mora nam biti vedno, kajti Dunaj je le Dunaj, stolica cesarjeva in metropola tudi v umetniškem oziru. Zraven navadnih ljudi

in enostransko visoko naobraženih glasbenikov imamo tudi druge, kojih znanje je večstransko, ki imajo okus in pojmiijo duha več skladateljev. In s temi v eni vrsti boriti se za dobre ideje, osobito tedaj, kedar nas ne loči razpor prouzroččen po narodnih tendencah kot takih, biti mora vsakemu razumniku čast in veselje. Mi vemo, kaj da je treba nam; poznamo naše razmere, če pa poznamo i druge, bistri se nam oko, sodba postaja pravičnejša in zmernejša. In če sem s temi vrsticami pripomogel vsaj do pripoznanja, da je to res potrebno in da je opravičeno, če „C. Gl.“ sem in tam tudi iz daljave poroča o uspehih in propadih, spolnil se je moj namen. — M.

D o p i s i.

List o stanju orglavcev-cecilijancev.

Častiti gospod! Da imam pri rokah višnjevo obrobjeno polo papirja, rabil bi jo za sledeči list zaradi njegove nevesele vsebine; strinjala bi se pa tui s postnim časom, o katerem Vam pišem. Še se dobro spominjam, kakošne nauke ste nam dajali pred odhodom iz „orglarske šole“, kako ste nam razkrivali zapreke, ki se bodo morda stavljale nam bodočim orglavcem; ob enem pa tudi nas navduševali za naš vzvišeni stan, čegar naloga je, poveličevati službo božjo in z dostojno glasbo ogrevati srca občanov. Naročali ste nam, C. Gl-u poročati o svojem delovanju in napredku a tudi o svojih križih in težavah. To mi daje pogum, da besedico spregovorim o poslednjem, t. j. o neprijetnem stanju nekaterih orglavcev-cecilijancev in svest sem si, da C. Gl. ne bode gluh za mojo tožbo. Častiti bralec pa tudi morda vé pregovor: „prvo je živeti, potem pa modrovati“, in prav zato me bode imel izgovorjenega. — Ena stvar mi je zlasti pri srci, in ta je, da se orglarske in ob enem cerkveniške službe tu pa tam nekako zvito razpisujejo po časnikih. Večkrat že me je veselo iznenadilo, ko sem zapazil konec kakega slovenskega časnika, da se išče orglavcececilijanec s kakimi 400 glđ. letne plačr. Da me je beseda „cecilijanec“ že sama nekako prijetno razvnela, ker se tacega čutim, si lahko mislite; a tudi obetanje lepe svote ni bilo brez vpliva na mojo kri in fantazijo. Toda žalibože, kmalu sem se ohladil in z mano še marsikdo; kajti „cecilijanec“ je le na papirji, češ, naj svet, ki časnike prebira, meni, da iščejo v resnici izurjenega orglavca, kateri jim bode gojil cerkv. glasbo v pravem smislu. Izid pa je čestokrat drugačen; izberejo si tacega, „ki ne zna več kot hruške peč“ — toda pardon! dasi tudi o cerkveni glasbi le malo umé, pa zna pihati v trobila in enake stroje, ki pristojajo v posvetne dvorane, pa ne v hram božji. Taki škripači in piskači imajo prednost pred orglavci-cecilijanci, kateri so se po časnikih sicer pozivljali, naj se oglašajo in prosijo! — Res, cecil. orglavcem je (vsaj pri nas) osoda nemila, ker so nstavljeni navadno le po malih župnijah in morajo biti zadovoljni s pičlimi dohodki, s katerimi treba kaj varčno ravnati, da se človek pošteno preživi. O prepotrebem nakupu za daljšo izobrazbo niti ne govorim, kajti zopet mi pride na misel: „prvo je živeti, potem še le modrovati“. Dandanes je ogromno število podpornih društev n. pr. za bolnike, delavce, kmete, sirote, izpuščene jetnike. celò za učence-falote in barabe. Prav! A za borni orglarski in cerkveniški stan, ki je v tesni zvezi s službo božjo, se malokdo zmeni, semtertje niti oni, do katerih ima orglavce največ zaupanja. Ako pa duhovnik orglavcu hrbet obrne, potem je zgubljen; postavljen je na razpotje in ne vé, kam naj bi se podal. Če se mu naznani, da ne marajo več za-nj in naj si „punkeljc“ zveže ter odide, kamor mu drago — častiti gospod! to je bridko, prav bridko. Gospodar mora hlapcu 14 dni prej službo odpovedati,

tako postava zahteva; pri nas orglavcih tega ni, marveč mora včasih zaradi strupenih jezikov takoj kopita pobrati, kakor se je pisatelju teh vrstic l. 1886. zgodilo. Hvala Bogu, da sem ravno takrat moral nastopiti vojaško službo; in vendar mi je hudo delo tako postopanje proti meni.

Vendar pa moram resnici na čast izreči, da so taki slučaji bolj redki ter da se nahaja mnogo dobrotnih čč. gospodov z veseljem podpirajočih bodisi cecilijanstvo, ali pa orglavce-cecilijance. Poznam blagega, sivolasega vpokojenega č. gospoda, ki se je izrazil, da po njegovi smrti dobijo vse njegovo premoženje one tri župnije dotične dekanije, v katerih se najzornejše goji „cecilijansko“ petje. Častiti gospod! Ali je Vam znanih kaj tacih mož? — (Da bi jih kaj bilo! Vr.)

Konečno izrekam le svojo in svojih ožjih tovarišev pristržno željo, naj bi bilo mnogo tacih blago mislečih in čutečih gospodov pri oddajanju orglarskih služb, potem bode tudi ponehalo prizadevanje onih takozvanih „halbrumpler-jev“, kateri niti „Sveto“ brez pogrška igrati ne znajo, pa bi nas cecilijance radi v žlici vode utopili ter imajo o vsaki priliki dobro nabrušen jezik proti cerkvenim zahtevam. Res, da nas je malo, pa ne bomo se udali niti odjenjali od svojega prepričanja, katero sloni na trdnih tleh, t. j. na skali, katera je temelj sv. cerkve. Enih misel združeni zdihnemo. „Eja ergo, advocata nostra s. Caecilia, stoj nam na strani!“ — in gotovo ne bomo osramočeni v svoji nadi. — r —

orglavce.

Gornjigrad, sredi posta. Poročila raznih vladikov in napredku cerkv. glasbe zmiraj z veseljem prebiram, zlasti pa me zanima, kadar najdem v C. Gl.-u kak članek s spodnje Štajerske. In kako bi me ne? saj so precej redki taki članki. Po sebi pa sodim, da utegne tudi dragim bralcem ušec biti iz zgornje Savinjske doline glas, pričujoč, da tu nismo najzadnji. Kar pišem, o tem sem se sam prepričal; tako n. pr. na Ljubnem, Rečici, v Solčavi in Braslovčah. — Na Ljubnem cerkv. glasba posebno krepko napreduje pod marljivim vodstvom g. orglavca. Vse skladbe se izvajajo izvanredno dobro, med njimi tudi tri latinske maše, o katerih je le želeti, da bi prišle večkrat na vrsto. Menim pa, da temu ni kriv vodja cerkvenega zbora. Izborno je zvršil ljubniški pevski zbor svojo nalogo na dan sv. Elizabete, ko se je pel pri sv. maši tudi koral, kakor je predpisan za isti praznik. Ne bodem omenjal glasbenih zmožnosti ondotnega orglavca, g. skladatelja Davorina Budna, katerega poznajo prijatelji cecilijanci, pri nas pa tudi nasprotniki. — Na Rečici se je pred kratkim na boljše obrnilo. To se imamo v prvi vrsti zahvaliti č. g. kapelanu Pivec-u, za cerkv. petje jako vnetemu, tako da ga smemo prištevati med prve cecilijance naše vladikovine; saj je pa tudi bil v tej stroki marljiv učence prerano umrlega dr. Kukoviča. Želel bi nasprotnikom koral, da bi slišali g. Pivec-a, kako se poje gregorijanski koral; potem bi se gotovo podvzivali pogledat, kaj da pomenjajo v misalu kratki oddelki ali četeterovoglate pike, o kojih zdaj niti pojma nimajo. Pa g. Pivec ni le za svojo osebo vnet, temuč podpira gmotno in dejansko domači zbor. Kdor ne verjame, naj povpraša ondotnega orglavca, kateri sam pravi, da mu je g. kapelan pomagal na pravo pot; da ni bilo tako, „ostal bi bil organist po „stari modi“, kakor sem bil pred nekaj leti“. Da se je pa cerkv. petju na Rečici obrnilo na boljše, morale so se posloviti stare primadone, mesto katerih zdaj prepeva dobro izvežbani in mladi pevski zbor — ne več iz Tribnikovega orglavca, ampak iz „Cecilije“, katera se je že vdomačila kot vsakdanji kruh. Le teko naprej, in bode šlo! — Iz Solčave naj povem, da sem ondi čul o dveh prilikah dobro izurjenega orglavca ter da cerkv. petje oskrbuje moški zbor, ki lepo popeva skladbe sedanjih cerkv. skladateljev. Je-li pri slovesnih mašah vse liturgično, mi ni znano; zato prepuščam g. orglavcu, Herle-tu, naj sam poroča o svojem zboru. — Dekanija Braslovče ne spada sicer k nam, vendar si dovoljujem par besedi o tamošnjem petju. Tu gojé že več let cecilijansko petje, kojemu skrben pokrovitelj je vredništvu C. Gl.-a dobro znani preč. g. Klančnik. Prepričan sem, da bi obširnejši dopis o stanju cerkv. glasbe iz tega kraja čč. bralcem gotovo dobro došel. Naj bi torej g. Rojnik brez strahu pred sosedi pokazal, da spolnuje cerkvene določbe!

Kako smo mi sami v naši dekaniji cerkvi napredovali, oznanim v C. Gl.-u pozneje. Za danes omenim samo to, da ste se peli o Božiči na novo dve latinski maši, ena (katera? Vr.) iz C. Gl.a, druga Singenberger-jeva (katera? Vr.). Zdaj pa se vrlo pripravljamo na mašo M. Haller-ja op. VIII.; in ako srečno pričakamo velikonoč, jo bomo takrat prvokrat peli. Da smo pri nas že četrto leto gledé cerkv. petja na pravi poti in trdnih tleh, imamo za-hvaliti preč. g. dekana F. D o v n i k - a. Konci le še željo izrečem, naj bi še z višjega mesta prišel glas razlagajoč, zakaj in kako da naj se poje pri službi božji — zlasti slovesni, in čemu da služijo orgle v svetem hramu. Vsem cecilijancem veselo „Alleluja!“

K. B . . . r.
orglavec.

Iz vipavske doline. Pri nas se je v novejšem času kupil nov harmonium od firme Lhot v Kraljevem Gradcu za 200 glid. Harmonium je v prvi vrsti namenjen dekaniji du-hovščini in ostane tudi kot dekanijski inventar. — Kaj takega g. vrednik do sedaj še niste poročali, zato menim ne bodete vrgli dopisa v koš.

Duhovniki, ki prej niso imeli priložnosti, ali ne zadostnega časa si popolnoma pri-učiti koralnega petja, naj bi sedaj nadomestili, in ker človek mora vedno v „vaji ostati“ in se učiti, da ne zaostane, se jim tukaj ponuja ugodna prilika se spopolniti v cerkvenem petji. Do sedaj so pristopili k pevskim vajam — vsi — duhovni vipavskega dekanata. Go-tovo hvale vredno, ako se človek ne ustraši učenja celo v letih, od katerih govori sv. pismo, da mu ne ugajajo, v letih, ko je človek sam poklican druge učiti in voditi.

Na mesec enkrat so se določile skupne vaje, vsaki četrtek do dve uri za posamezne, ki ali po opravkih dojdejo v trg, ali pa jim prosti čas dopušča nalašč priti k praktičnemu poduku. Ritual in Ordinarium missae sta učni smoter in navod, le škoda da nimamo še novega rituala, da bi se koralno petje kar takoj podučevalo kakor ga je Congregatio ri-tuum določila.

Naročila se je tudi Oberhofferjeva Harmoniums Schule za one, ki bi se hoteli še sami naučiti orgljanja, ali se vsaj toliko v igranji izvežbati, da bi si doma sami lahko pomagali. Ako pomislimo, kako dobri in po ceni so dandanes harmoniji, kako v kratkem času si člo-vek priuči glavne zaume ne v igranji na tipke, kako dostojno in kratkočasno je za duhovna v urah za oddihljete tako razvedrilo, kako potrebno zopet za poduk cerkvenih pevcev po-sebno na malih župnijah, bomo gotovo pritrdili, da naš korak ni bil nepremišljen ali celo brez potrebe. Renovatio in capite et in membris, so nekdaj klicali. Dobro! Začnimo in capite, potem bomo toliko lažje skrbeli za renovationem in membris. Toliko za sedaj. y.

Od nedkod. Kako lepo vabi cerkveno petje vernike k službi božji: en zgled iz no-vejše dobe! Po opravi pride k župniku nevesta, ki se je priženila v njegovo župnijo. „Zakaj pa hodiš sedaj po zimi v našo cerkev k sv. maši dve uri daleč, ko imaš v svojo prejšnjo domačo cerkev komaj pol ure?“ upraša župnik. Pomniti je treba; da je nevesta stanovala prej v gorski planini, ki ima svojo cerkev in duhovna sredi raztresenih hiš, a nekaj planine, kamor se je preselila po poroki, spada k fari, ki ima svojo župnijsko cerkev globoko v dolini. Do te potrebuje navzdol dve uri, nazaj v hrib precej več, a v staro cerkev bi dospela v pol uri skoraj po ravnem, zraven tega jo še vabijo nazaj znani obrazi starišev, bratov, sester in znancev.

„Tukaj je vse drugače pri sv. maši; kar naenkrat mine, se tako lepo poje“, bil je odgovor.

Kaj ne g. vrednik! Delati moramo tako, da ljudje vesolja ne zgube do božje službe. Et meminisse juvat!

Iz Ptuja. Daniti se je jelo tudi pri nas. Vsaj je pa tudi vže čas! Šestnajst letnikov vrlega „Cerkv. Glasbenika“ ste uže poslali v svet; koliko jih je prišlo med nas? Naši gg. organisti izhajajo tudi takó, brez poduka, brez lista; saj so v šolo hodili. Kam? V Ljubljano je predaleč, pa tudi treba ni. Čemu? Pogledajte si krojača, čevljarja, tesarja;

kedaj je on v Ljubljano, Maribor, Gradec se hodil učiti? Pri najbližjem mojstru se je izučil. Tako so delali tudi naši orglavci in še delajo oni, ki hočejo enkrat imenitno službo orglarsko nastopiti: pri najbližjem mojstru-orglavcu in mežnarju se za par mesecev „vdinjajo“, krave pasejo, krompir sadijo, zraven — če treba, cerkev pometajo, zvonijo, gospodu organistu čevlje snažijo in se še povrh pri njem — klavirja učijo — brez Foersterjeve „klavirske šole“, brez sekiric!

Samo ob sebi je umevno, da taki organisti bodo svetišče Gospodovo uskrunjali in ubogo ljudstvo pohujševali. In takih orglavcev imamo okolo Ptujja mnogo. — Tema, gospod vrednik, strašna tema tu pri nas, tema v glavi, v srcu mraz za lepo, pravilno sveto petje. Kedaj pošlje svetlo solnce reforme tople svoje žarke tudi nad nas? Upamo, da začelni čas ni več daleč. Čé. oo. minoritje v Ptujji storili so prvi korak do zboljšanja odslovljivi nepoboljšljivega starega orglavca, ki se je trdovratno upiral reformi. V lepi, prenovljeni svoji cerkvi hočejo imeti novega organista, ki svoj poklic umé. Takega, upam, smo dobili. G. Sprachmann je orglarsko šolo z odličnim vspedom dovršil in je za svoj poklic ves vnet. To se vé, da ga bode preosnova nevrednega cerkvenega petja mnogo truda stala. Ali krepka volja premore vse. Ljubi Bog mu le zdravja ohrani! —

Odslej, upam, imeli Vam bomo večkrat kaj veselega poročati iz Ptujja. Bog in sv. Cecilija!

Iz Dunaja. Prestolno mesto ob modri Donavi, torišče ved in umetnostij je žalibog le malo praznovalo Palestrinino tristoletnico. Gledé cerkvene glasbe misli in čuti moderni Dunaj drugače ko kralj polifonije in zastopnik mirne veličastnosti. Sramota bi bila zares, ko bi takó muzikalno mesto, kakor je Dunaj, letos čisto pozabilo na „kralja glasbe“. Storilo se sicer tu ni mnogo v proslavo Palestrinine tristoletnice, vendar bolje malo ko — nič! 28. januarja je imel pred. g. dr. K. Schnabl, dvorski nadkaplan, v Rotundensaal-u v pričo mnogobrojnega občinstva jako podučljiv in zanimiv govor o Palestrini in Orlandu Lassu. Marsikateri muzikalni Dunajčan je tu slišal popolnoma nove stvari in si je izbistрил svoje ideje o cerkv. glasn. 2. februarja je pelo cecilijansko društvo v Votivni cerkvi v spomin tristoletne smrti Palestrinine mašo Missa Papae Marcelli; drugo nedeljo v postu se je pela taista skladba v cesarski dvorni kapeli pod vodstvom H. Richterja; v Hernalsu pa se je producirala Palestrinina Missa brevis vsled prizadevanja P. Heidenreicha O. S. R. Nadejali smo se, da bode novi dirigent dvorne kapele, najboljši razlagalec Wagnerjevih oper, bolje pogodil predavanje Palestrinine maše ko njegov prednik, a varali smo se. Maujka pravega duha in prave šole. Tako slabo korál peti, kakor se póje v dvorni kapeli, nisem še nikdar slišal. Občinstvo se vendar precej zanima za cerkv. petje a capella; škoda da nimamo, kar je nepozabni J. Böhm umrl, nobenega pravega dirigenta za to vrsto glasbe.

Ambrozijevo društvo hira, kar je zgubilo svojega artističnega vodjo in izvrstnega učenika. Zdaj še le pogrešamo njegovega duha in krepke volje. Društvo je bilo pod njegovim vodstvom zaslovelo in koralna akademija je žela zadnje dni največje zmago-slavje. Hvala Bogu in sv. Ceciliji, ta društvena šola še obstoji in se nadaljuje. Učeniki so jej: slarni Labor (za orglje), Hans Rehbeck (dirigent in učitelj harmonije), Roul and in še neka gospica (za petje). O božiču so peli učenci in učenke te šole Fidelisa Müllerja Weihnachts-Oratorium; dne 13. t. m. pa je priredilo Ambrozijevo društvo duhovni koncert v katoliški resursi. Pri tej priliki je pela društvena akademija s pomočjo nekih tukajšnih pevcev-umetnikov Giacomo Carissimi-jev Oratorij z imenom „Jephta“, Mendelssohnov psalm „In exitu Israel“, Schubertov (!) „Ave Maria“, Rih. Wagnerjevo „Wolfram-Eschenbach-Lied“ in še neko drugo skladbo za šolo. Dirigoval je zgoraj imenovani H. Rehbeck (Rebek); koncert je bil precej dobro obiskan in vspéh takisto poveljen.

V merodajnih krogih se govori, da bi bilo dobro, če bi se Ambrozijevo društvo zedinilo z tako zvanim cecilijanskim društvom (Caecilien-Verein), ki je vže precej staro in je pred 14 leti provzročilo razkol med pravimi in lažnjivimi cecilijanci. Vsled tega razkola je bil † J. Böhm ustanovil novo društvo, sedanji Ambrosius-Verein. Staro društvo pa je bilo

podvedovalo vse društveno premoženje in je hodilo tudi gledé cerkv. glasbe po svojih potih. Dobro bi bilo res, da bi Ambrozijevo društvo prišlo do svojega nekdanjega premoženja a še boljše, če bi pri tem nič ne odjenjalo od svojih načel, marveč še prejšnje društvo za seboj povleklo na višo stopinjo. Bojimo se res, da bi koalicija ne rodila takih slabih nasledkov ko — politična!

Na Dunaju se je ustanovilo društvo, ki izdaja glasbine spomenike avstrijske (*Gesellschaft zur Herausgabe der Denkmäler der Tonkunst in Oesterreich*). Program tega društva, kateri so podpisali Guidon Adler, C. Aug. Artaria, Joh. Brahms, Eduard Hanslick, Wilh. Hartel, Alb. vitez pl. Hermann, Engelb. Mühlbacher, H. Richter in Wilh. baron pl. Weckbecker, pravi da je v Avstriji n. pr. po knjižnicah, samostanih, po grajščinah posebno pa pri ces. dvoru še mnogo glasbinnega zaklada v vsakovrstnem slogu. Z objavljenjem teh glasbenih spomenikov hočejo izdajatelji ne samo izraziti svojo hvaležnost in pijetêto do naših prednikov, ampak tudi očistiti in okrepiti moderno umetnost. Od vsake dobe bodo skušali podati glavne umotvore najboljih glasbenikov. „Vesoljna — tako pravi program — bode izbira za objavo namenjenih del, kakor je (vesoljna) umetnost v Avstriji. In vendar zahteva tako objavljenje neko omejitev, da bo pri tem mogoče polno in celotno delovati. (!?) Za zdaj bodemo izključili veliko polje gregorijanskega koralu ... drugače pa se bo oziralo na vse predele duhovne in posvetne glasbe. Posebno pa se bode sprejemalo skladbe umetnikov, ki so se narodili v Avstriji ali pa so v njej delovali“. Na to našteva program one skladatelje od 15 — 18 stoletja, katerih dela hoče društvo obelodaniti. Poleg umotvorov se bodo sprejemale v to zbirko tudi narodne pesmi in cerkvene popevke iz prejšnjih časov. Vsak zvezek bo imel vvod o dotičnem skladatelju in njegovih delih ter znanstveni komentar. To podjetje sta bila začela vže Kiesewetter in Ambros, vendar sta le malo blaga bila priobčila. Še le sedaj, ko se je občinstvo in visoko ministerstvo za uk in bogočastje jelo za to zanimati in stvar pospeševati, je upanje, da bode podjetje uspelo. Kakor znano, je po ukazu naučnega ministerstva izdal G. Adler muzikalna dela cesarjev Ferdinanda III., Leopolda I., Jožefa I. Vrh tega je kupilo taisto ministerstvo rokopisno zbirko iz 15. stoletja na južnem Tirolskem, ki obsega do zdaj neznana dela nemških, angleških, francoskih, italijanskih in nizozemskih skladateljev. Do zdaj je društvo izdalo 1 — 2 zvezka I. tečaja, ki obsegata štiri maše dvornega kapelnika in skladatelja Janeza Jožefa Fuxa in I. florilegium Jurija Muffata (v Solnogradu). Fux je spisal imenitno teoretično delo *Gradus ad Parnassum*. Fux sloji v sredi med dvema tokoma: med Palestrininim in opernim slogom. Prva dva zvezka sta izdala Jan. E. Habert in G. A. Glossner, oziroma dr. Henrik Rietsch pri firmi Jožef Eberle & Co.

Obžalujemo samo, da so učeni gospodje izključili iz svojega programa najboljše blago, namreč koral. Če hočejo res pokvarjen okus modernih lehkoživcev „očistiti in okrepiti“, morajo začeti pri prvi podlagi cerkvene glasbe — pri preprostem a veličastnem in večno lepem koralu! Vendar bode imela ta zbirka ne samo svojo znanstveno vrednost, ampak bo tudi, kakor se nadejamo, blagodejno vplivala na one muzikalne kroge, katerim so Mozart, Schubert, Haydn in Beethoven kot vzor prave cerkv. glasbe. Le na dan sê starino! Stari in starejši so še zmirom stokrat bolji ko mladi in mlajši brez ognja in originalnosti, da ne govorim o skladateljih operetnega sloga. Tudi Proske je bil pred leti jel izdajati stare (vendar nekaj boljše, kakoršni so v rečenem programu) in za njim je prišel — dr. Fr. Witt!

Razne reči.

— Stvar vredna, da jo tû postavimo na prvo mesto! Predsednik nemškega cecilijinega društva preč. monsg. Fr. Schmidt se je dovolj pohvalno izrazil o maši (gl. C. Gl. 2. št.) „Ora pro nobis“ mladega našega skladatelja g. Janeza Laharnarja (samouka) rekoč, da je vredna, da se vsprejme v „Vereinskatalog“ omenjenega društva. G. skladatelj, kmetski sin, ki ni nikdar kake glasbene šole obiskal, po njega mnenji ni

brez talenta, priporoča pa mu študiranje starih klasikov in tudi novejših skladateljev n. pr. Hallerja, Piela, Mittererja itd. — Gosp. skladatelj nas prosi, da bi se ti-le tiskovni pogrški v partituri popravili: str. 9. vrsta 1, takt 1, zadnja nota v altu dobi ♯; stran 12, vrsta 6, takt 1, tenor ima 4 vdarce mesto 2; stran 12, vrsta 6, takt 5, tenor dobi *cis* mesto *h*. — Ali ni škoda, da mora tako nadarjeni skladatelj hoditi za oralom! Dal Bog Mecéna, ki bi mu naklonil nadaljno izobrazbo, posebno v cerkveni glasbi!

— „Glasbena Matica“ v Ljubljani je priredila dne 12. in 14. marcija v redutni dvorani pod vodstvom svojega kapelnika gosp. M. Hubada koncert, kojega predmet je bilo Jos. Haydn-ovo „Stvarjenje“, oratorij v 3 delih.

Da je „Glasbena Matica“, prvi glasbeni zavod v deželi kranjski na pravi poti, pokazala je zopet s tem koncertom. Ne bod mo se spuščali v posamezne točke in oceno njih izvršitve; le toliko rečemo, da je bilo vse dovršeno — zlasti zbori (180 grl.) Vsa čast „Glasbeni Matici“ in kapelniku g. Hubadu, njenemu „stvarniku“!

— Dva znamenita pastirska lista o cerkveni glasbi sta nedavno izšla: eden od mil. g. škofa vircburškega, Frančiška Jožefa o prazniku sv. Cecilije, drugi kot postni list od mil. g. Avguština, škofa šent-galskega. Radi bi one v prevodu preobčili, da nam pripušča prostor; nahajata pa se v nemškem jeziku v F. X. Haberl-ovi „Musica sacra“ in Fl. Bl. f. K. M.

— Gojenci zavoda „Stella matutina“ v Feldkirch-u so proslavljali dne 4. febr. pod vodstvom P. Teod. Schmid-a spomin Palestrine z izborno produkcijo raznih glasbenih umotvorov (petje in godba), med katerimi so se nahajale tudi štiri skladbe „kneza glasbe“: Kyrie iz M. *Papae Marcelli*, 5-glasni madrigal o zmagi pri Lepanto, 4 glasni *Sicut cercus* in 6 glasni *Vidi turbam magnam*.

— „Farna cirilska jednota“ v Taboru na Českem je priredila nedeljo dne 4. marca 1894 zgodovinsko-duhovni koncert po naslednjem vspredu: I. del. Skladbe G. P. L. Palestrina: 1.) Responsorium „*Omnes amici mei*“, motet za moški zbor (2 T. in 2 B.); 2.) „*Popule meus*“, motet za moški zbor (2 T. in 2 B.); 3.) Iz „Visoke pesmi Salomonove“ „*Adjuro vos, filiae Jerusalem*“, motet za 5 glasni mešan zbor. — II. del: 1.) Česka, moravska 4 glasna pesem iz rokopisanega kancijonala (17. stol.) „Vše-mohoucí Bože náš“. 2.) Polska 4 glasna: „*Pieśni męce Pańskiej*“ iz rokopisa ok. l. 1600. 3.) Starohrvatska velikonočna pesem za 2 sopr. in 2 alta: „Isus, ki je za nas tarpil“. 4.) Starohrvatska adventna pesem za 4 glasni ženski zbor: „Veseli se o Nazaret“.

— † V Ixelles pri Bruselji umrl je 13. nov. 1893. Rob. Jul. van Maldeghem, skladatelj, vrednik „Cecilije“ in izdajatelj dela *Tresor musicale* star 83 let; v Kajiri (Egipt) pa dné 12. febr. 1894 dr. Hans pl. Bülow, dobro znani pianist in dirigent. 64 let star. — R. i. p.

Oglasnik.

Missa „Jesu, rex gloriae“. Ad IV. voces inaequales (org. ad lib) auctore Dan. Fajgelj. Op. 69. Cena čedno natisnjeni partituri 60 kr., v založbi tiskarne R. Milica v Ljubljani. Ime skladateljevo samo že pové, da je skladba v vsakem oziru dovršeno delo; pristavljamo še, da je maša zelo melodična in kljub mnogim imitatoričnim motivom vendar še lahka, ker se glasovi gibljejo v lahkih prijetnih, pogostoma le škálnih postopih. Maša je zložena v C-dur (Credo v F, Benedictus v G.) V 6. taktu pri „Agnus“ od konca naj poje tenor „c“ namestu „g“. Želimo skladatelju in založniku iz srca obilo naročnikov.

P. n. gg. naročnikom. Ta list obsega na 16 straneh 3. in 4. številko (za marcij in april) ter 3. prilogo; 4. priloga pa pride zaradi tiskarskih zaprek s 5. šte. C. Gl.-a (za maj) na svitlo.

Vred. in upravn. C. Gl.-a.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.